

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyi Azərbaycanın dövlətçilik tarixinin, milli adət-ənənələrinin, elm və mədəniyyətinin təbliği

Aynur Turan

(əvvəli ötən sayımızda)

Bir gün bir yas məclisində Moskavadan yenidən qayıtmış xalqımızın ağsaqqalı, böyük rəhbəri Heydər Əliyev xalqımızın tarixinin müxtəlif dövrlərindən söhbət açaraq özünü məclisdə oturan alim və yazıçılara tutub dedi: "Bu xalqın tarixini siz yazmasanız bəs kim yazacaq?!"

Mən xalqımızın böyük oğlu Heydər Əliyevin bu haqlı tələbinin təsiri altında "Ata" poema-eposunu yazmağa başladım...

Bundan sonra, şagirdlər poemanın müəyyən hissələrindən şeir parçaları söyləyirlər.

**Od tanrısı dindi, göylər gurladı,
Od olmasa varlıq donar, dayanar.
Ovcunuza alın odu, qoruyun,
Od olmasa varlıq donar, dayanar.**

**Mən dursamda sizdən azca yuxarı,
Məndən alır dirik axar-baxarı,
Bunca hamı yeyir, içir, otarır,
Od olmasa varlıq donar, dayanar.**

**Birdən baxıb ərənləri gördülər,
Çağınşa, haraya səs verdilər,
İtiət ovlaqlara sürdülər,
Od olmasa varlıq donar, dayanar.**

Azərbaycan torpağında S.Tahir zirvəsi var. Bu zirvədən günəş doğur. Onun yaradıcılığında "Nənəmin evi", "Azərbaycan", "30 il zindanda", "Qızıl cam", "Ata", "Səttarxan" əsərləri sanki gur şələlə olub qəlblərə axır. Şair əks-sədadır. O, həyatın bütün səslərinə, bütün çağırışlarına cavab verməlidir. S. Tahir əsl şair idi. Azərbaycan öz böyük oğlu üçün daim fəxr və qürur hissi keçirir. Şair təkcə düşməyə qarşı amansız deyildir. O, qorxaq və mühavizəkar olan bütün şəxsləri öz odlu şeirlərinin hədəfinə qoyur. S. Tahir elə sənətkarlardan ki, onların həyat yolu yaradıcılıq yolu qədər, yaradıcılıq yolu isə həyat yolu qədər maraqlı və zəngin olur. Həkim, filoloq, şair, içtimai xadim, azadlıq təşəbbüsü kimi müxtəlif adlar qazanmış, vətəndaşlıq mövqeyi və özünəməxsus poetik dünyası ilə seçilən S. Tahir ana vətəninin ürəyində doğulmuş, diləyində həmişə azadlıq bəsləmiş və bu yolda qılıncını oxzarlı saxlayan qüdrətli söz ustasıdır. Azadlığı Savalanın zirvəsində gören və bu ucalığa çatmaq üçün "dərələri xurcun kimi çiyinə aşırıb, qayalardan atılaraq", "quzu olub daşlarını yalayaram duz kimi" deyə özünü dağlara tutub söylədiyi şeirlərdəki məqama fikir verin:

**Qurban olum sənə daim
uçuran yağışına, doluna.**

**Qurban sənə dağ yolunu
səngər etmiş oğluna,**

**Gir qoluma, daha çıxmaq
böyük dünya yoluna,**

**Dayan, dayan. Ey əcdadım,
qoy mən girim qoluna**

Savalanım, Savalan!..

Gözəl günlər uğrunda ömrünü odlara atan və indi sanki yer üzünün gözəri Savalanına çevrilən S.Tahir elə təvazökar, mənevəviyyətə zəngin bir şəxsiyyətdir ki, 90 baharlı bir arzuman çinarın haqqında bəlkə də yetərincə yazılmayıb. Halbuki həm şəxsiyyət kimi, həm də yaradıcılıq ləyaqətinə görə Söhrab Tahir yalnız Azərbaycan ədəbiyyatının deyil, dünya poeziyasının qüdrətli nümayəndələrindəndir. Onun haqqında yazılmış tədqiqatların birində deyilir ki, S.Tahir yaradıcılığı xalqın mənevəvi, ədəbi ruhi birliyini yaradan ən güclü qüvvələrdən, aramızdakı ən möhtəşəm körpülərdən biridir. S. Tahir Cənubi Azərbaycan da milli azadlıq yolunda çarpışan, mübarizə aparən hürriyyət əşiqidir. Lakin bir çox cənublu soydaşlarımız kimi onun da taleyi dövrün, zamanın haqsızlıqlarına tuş gəlmişdir. Apardığı haqq işinin bəxş etdiyi "ərməğan" bu oldu ki, doğulduğu yurddan, anasından, əzizlərindən uşaqlığının minbir xatirəsini yaşadan yerlərdən ayrı düşdü. Şehli gəncliyindən bu günə-Savalanmış

ömrünə kimi, özü demişkən, iki həyat yaşadı.

**Mənim qollarımı iynə-sap edin
Tikini Astaranı biri-birinə.
Çayları, yolları iynə-sap edin
Tikini Culfaları biri-birinə.**

Söhrab Tahir şeirləri Azərbaycan poeziyasında bir mənevəvi səngər qurdu. Bu səngərdə döyüşənlərin birinci vəzifəsi ürəklərdə, beyinlərdə hürriyyət adlanan bir səadətin məhəbbət toxumunu səpmək idi. Qəlbinin diktəsi ilə qələmini məhz bu istiqamətə yönəldib poeziyamızın sükanını məharətlə azadlığa, bu yolda çarpışmalara yönəldən S.Tahir bütün bu illər ər-

bində daşdı. S.Tahir min səadətin içində belə vətən sarıdan nisgillidir. İkiyə bölünmək, vətən həsrəti qəlbindən süzülüb yazılarına töküldü.

**İki bölünməkdən elə qorxmuşam,
Çöpü də ikiyə bölmürəm daha...**

Mənalı ömür yolu, dəyərli yaradıcılığı ilə həm qələm dostlarının, həm də oxucuların dərin sevgisini qazanmış Söhrab Tahir min səadətin içində belə vətən sarıdan nisgillidir, ən bəxtəver çağında da kövrəkdir, bir həzin himə bəndir:

**Öləndə kəfənim ikiqat olsun,
Mən həm o tayınam, həm də bu tayın.**

Böyüklüyün azaldımı.

Hərdən mənə elə gəlir ki, S.Tahir ulu Savalandan qoparılan bir qaya parçasıdır. Varlığında bütöv məmləkətimizin ağır-acılarına gəzdirməkdən sərtiləşib. Müəllifin ürək qanı ilə yazdığı şeirləri hərdən bayraq kimi başımızın üstündə dalğalandırmağa bir ehtiyac duyursan. Özünü "ayrılığın qanlı misrası", "iki ölkənin vətəndaşı" sayan və bu minvalla iki taleyi bir ürəkdə birləşdirmək üçün gənclikdən ömrün çışına yol gələn S.Tahir üzünü Araz boyu tutaraq demişdir:

**Araz şah misramdır, Təbriz poemam,
Tale kitabımı oxu bu yerdə.**

Sözə sevdalı şair - Söhrab Tahir

**Biz ki, bu torpaqdan, bir tələndik,
Daha nə görəkdir sorğu bu yerdə.**

Oxucularına həmişə deməyə sözü olan, şeirlərini gözəllikdən, oddan yoğuran, köhnə şeirimizdə təzə üsyan başlayan, "mənə iki tayda bir qəbir tikin" vəsiyyəti yazan, yalançı vədlərdən uzaq ağır taxtalı yaradıcılığı, bəyazlaşmış saçları ilə 90 bahar yaşadı. Arazla baş-baş dayanan qüdrətli söz sərrafının yaradıcılıq nəhri çox sellərin yönünü dəyişdi, qurumuş könüllərə yeni həyat gətirdi. Sözlə əməl bir olanda, o sözün və əməlin sahibi sevilir, şəxsiyyəti dəyərləndirilir, yazdıqları məlhəm, tutiya kimi cana can, ruha qanad verir, Söhrab Tahir kimi... S.Tahir bir əsrə yaxın, 90 il qələmi ilə xalqa xidmət göstərdi. Dərdləri ilə gəldi dünyaya, həsrəti ilə də getdi bu dünyadan. Bitməyən vətən sevdası ilə. Bəlkə də bu dərdlər

Söhrab Tahir şeirləri Azərbaycan poeziyasında bir mənevəvi səngər qurdu. Bu səngərdə döyüşənlərin birinci vəzifəsi ürəklərdə, beyinlərdə hürriyyət adlanan bir səadətin məhəbbət toxumunu səpmək idi. Qəlbinin diktəsi ilə qələmini məhz bu istiqamətə yönəldib poeziyamızın sükanını məharətlə azadlığa, bu yolda çarpışmalara yönəldən S.Tahir bütün bu illər ərzində öz istəyinə bir bəndlik də olsa, xəyanət etmədi. Bəzən poeziyamızın dünənini boylanan da fikirləşirsən ki, yazarlarımız od püskürən misraları, insanın ruhunu azadlığa-bəxtiyarlığa çəkən nidaları yazmasa idilər, bəlkə də poeziyamız sakit görünərdi, lal görünərdi. İndi həmin şeirləri oxuduqca, qürurlandığımız ideyaların, arzuların əzəməti və dəyəri önündə baş əyməli oluruq. Gününü qələmsiz, yazı masasız keçirməyən S.Tahir çağdaş qələm sahiblərindən-bəlkə də, ən məhsuldarlarından biri idi...

zində öz istəyinə bir bəndlik də olsa, xəyanət etmədi. Bəzən poeziyamızın dünənini boylananda fikirləşirsən ki, yazarlarımız od püskürən misraları, insanın ruhunu azadlığa-bəxtiyarlığa çəkən nidaları yazmasa idilər, bəlkə də poeziyamız sakit görünərdi, lal görünərdi. İndi həmin şeirləri oxuduqca, qürurlandığımız ideyaların, arzuların əzəməti və dəyəri önündə baş əyməli oluruq. Gününü qələmsiz, yazı masasız keçirməyən S.Tahir çağdaş qələm sahiblərindən-bəlkə də, ən məhsuldarlarından biri idi. Dünyada bütün itkilərə dözmək, ağır dərdlərə sinə gərmək, tənha yaşamaq mümkündür. Ancaq vətənsizlik, doğulduğu yerdən ayrı düşmək ölümdən də betərdir. S.Tahir bu ağır yükü, bu ikiyə bölünmüş vətən dərini ömür boyu çiyinlərində və ən əsası da qəl-

**Qoy bütün dünyaya belə yayılsın
Öləndən sonra da birlik harayım.**

Şairin Vətən məhəbbətini əks etdirən "Ərdəbil", "Təbrizim", "Savalanım", "Ərk qalası", "Mərənd" və s. şeirlərində yurd sevgisinin yaratdığı bir sıra məqamları görür, müəllifin vətəndaşlıq hislərinin qədərsizliyinə, əbədiyyətinə şahid olursan. Şeirlərindən çəkdiyimiz ayrı-ayrı ləçəklərdəki fikir duyumu çox düşündürücüdür.

**Xalqım, sənə üzərinə
Qanlı qılınc sıyıranlar,
Bir milləti parçalayıb
Neçə yerə ayıranlar,
Səni təhqir edə-edə
Bu dünyada ucaldımı
Bu təhqirlə sənə, xalqım,**

idi onu şair edən. Güney dərdi, Araz ağrısı, doğma yurd nisgilli ilə şair oldu S.Tahir. Ölümünün sonunacan qələmə sarıyan şair ölümü ilə ölümsüzlük gətirdi, ədəbi yaşayacağını bildiyi üçün. Xalq şairi Söhrab Tahirin əziz xatirəsi onun tanıyanların qəlbində həmişə yaşayacaqdır. Yerin uçmaq, məkanın cənnət olmasın şair!..

Xalq şairi Söhrab Tahirin əziz Xatirəsi onun tanıyanların, sevənlərin qəlbində həmişə yaşayacaqdır.

**Kişi inadıyla yaşadın ömrü,
Qız-gəlin misallı ismətin oldu.
Qorxardın çöpü də iki bölməyə,
İkiyə bölünmək qismətin oldu.**

Servaz Hüseynoğlu.

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyə dəstəyi ilə çap olunur